

Lektionsplanering:

Mellankrigstiden i Historia 1b

Årskurs: Gymnasiet

Kurs: Historia 1b

Tema: Mellankrigstiden

Koppling till styrdokument

Centralt innehåll	Betygskriterium E	Betygskriterium C
Mellankrigstidens politiska, ekonomiska och sociala utveckling i Sverige och världen, med särskilt fokus på framväxten av ideologier och diktaturer samt demokratiska motsatsförhållanden.	Eleven kan på ett enkelt sätt beskriva utvecklingen under mellankrigstiden och ge exempel på centrala händelser och begrepp.	Eleven kan på ett utvecklat sätt förklara och analysera mellankrigstidens utveckling och diskutera konsekvenser och samband mellan olika händelser och ideologier.

[Läroplan Gy11, Historia 1b]

Lärarledda instruktioner

1. Introduktion till Mellankrigstiden (10 min)

- Presentera en översikt över tidsperioden 1918–1939.
- Beskriv kort vad som kännetecknar mellankrigstiden politiskt, ekonomiskt och socialt.
- Förklara begreppen demokrati, diktatur och totalitarism.
- Visa karta eller tidslinje för visuellt stöd.
- Ställ inledande frågor om vad eleverna redan kan om tiden.

2. Fördjupning: Ekonomiska och sociala konsekvenser (10 min)

- Redogör för konsekvenser av första världskriget, t.ex. ekonomisk kris, arbetslöshet och social oro.
- Beskriv den stora depressionen och dess påverkan på olika länder.
- Diskutera hur dessa faktorer bidrog till politisk oro.
- Ge exempel från både Sverige och andra länder.

3. Framväxt av ideologier och diktaturer (10 min)

- Förklara framväxten av fascism, nazism och kommunism.
- Ge exempel på ledare som Mussolini och Hitler.
- Diskutera nazismens och fascismens ideologier.
- Visa koppling till samhällsklimatet som banade väg för dessa rörelser.
- Jämför med demokratins utveckling i andra länder.

4. Mellanrigstidens hot mot demokratin (10 min)

- Diskutera hoten mot demokratin under perioden.
- Beskriv hur totalitära stater upprättades.
- Belys exempel på politisk repression och propaganda.
- Analysera text- eller bildkällor från perioden.
- Diskutera varför demokratier kunde överleva eller inte.

5. Sammanfattning och diskussion (10 min)

- Sammanfatta lektionsinnehållet.
- Diskutera vilka lärdomar vi kan dra av mellanrigstiden idag.
- Ställ öppna frågor för reflektion och diskussion.
- Låt eleverna formulera egna tankar muntligt eller skriftligt.
- Förbered avslutande uppgift eller exit-ticket.

Ämnesinnehåll

Här listas viktig kunskap och ämnesinnehåll som eleverna behöver känna till eller lära sig. Försök se till att allt nedan tas upp på lektionen eller följs upp på andra sätt.

- **Politisk utveckling:** Mellanrigstidens utveckling från demokrati till diktatur, inkludering av hur ekonomiska och sociala faktorer påverkade politiken. Vanligt missförstånd är att alla länder gick mot diktatur, vilket inte stämmer, t.ex. Finland och Sverige behöll demokrati.
- **Ekonomiska kriser:** Den stora depressionen och dess effekter på samhällsekonomier, arbetslöshet och levnadsstandard. Ofta förknippas depressionen bara med USA, men den var global.
- **Ideologiernas framväxt:** Fascism, nazism och kommunism och deras ideologiska grund. Myten att fascism och nazism alltid var tydligt olika kan nyanseras, eftersom de hade likheter men också viktiga skillnader.
- **Totalitarism och diktatur:** Definition och exempel på totalitära regimer, metoder för att utöva kontroll och undertryckande av opposition. Vanligt att underskatta betydelsen av propaganda och censur.
- **Demokratins utmaningar:** Hur demokratiska system påverkades och överlevde försöken till undergrävande. Det är viktigt att se demokratin

som dynamisk och sårbar, men också anpassningsbar.

Ordkollen

Ord	Förklaring	Etymologi
Fascism	En auktoritär politisk ideologi med nationalism och diktatur.	Från italienskans "fascio" som betyder bunt eller grupp.
Nazism	Nationalsocialism, Hitlers ideologi, en form av fascism med rasism.	Kort för Nationalsocialistisk tysk arbetareparti.
Totalitarism	Statligt system där all makt är koncentrerad och kontrollerar alla delar av samhället.	Latinsk "totalis" = hel, komplett.
Depression	En djup och varaktig ekonomisk kris med hög arbetslöshet.	Från latin "deprimere" som betyder trycka ner.
Propaganda	Informationsspridning för att påverka åsikter och handlingar.	Från latin "propagare" = sprida vidare.

Diskussionsfrågor

- Mellankrigstiden präglades av stora ekonomiska kriser och politiska spänningar. Vilka paralleller kan vi dra till dagens världsekonomi och politik? Finns det liknande utmaningar? Vilka lärdomar kan vi som samhälle ta med oss för att undvika att historien upprepar sig?
- Fascism och nazism utnyttjade nationalistiska och rasistiska idéer för att samla stöd. Hur kan vi i dagens samhälle identifiera och motverka liknande idéer som hotar demokratiska värderingar? Vilka är våra gemensamma skyldigheter?
- I vissa länder lyckades demokratin hållas kvar under mellankrigstiden, trots yttre och inre påfrestningar. Vad tror du var avgörande för att demokratin kunde överleva i dessa länder? Kan jämlikhet, utbildning eller civilsamhällets engagemang ha spelat roll?
- Totalitära regimer användes propaganda och censur för att kontrollera befolkningen. Hur har tekniken förändrat möjligheterna att utöva propaganda i dag? Vad innebär detta för individens kritiska tänkande och ansvar?

Aktivitet

För att fördjupa förståelsen av mellankrigstiden låter du eleverna arbeta i grupper där de får varsin ideologi tilldelad: fascism, nazism, kommunism

eller demokrati. Varje grupp forskar kort och förbereder en presentation där de redogör för ideologins huvuddrag, dess framväxt och inflytande under mellankrigstiden. Grupperna kan även diskutera fördelar och nackdelar samt dess inverkan på samhället och individen. Avslutningsvis samlas klassen för en debatt där grupperna får argumentera för eller emot sina ideologier utifrån den historiska kontexten. Detta hjälper eleverna att aktivt bearbeta komplexa och svåra teman på ett engagerande sätt.

Exit-ticket

Fråga	Svar
1. När varade mellankrigstiden?	Mellankrigstiden varade från 1918 till 1939.
2. Vad kännetecknar totalitarism?	Totalitarism innebär att staten har fullständig kontroll över samhället och undertrycker opposition.
3. Vilka ideologier växte fram under perioden?	Fascism, nazism och kommunism.
4. Vad var en stor ekonomisk kris under perioden?	Den stora depressionen, en global ekonomisk kris på 1930-talet.
5. Vilka ledare förknippas med fascism och nazism?	Mussolini och Hitler.
6. Varför stärktes diktaturer under denna tid?	Pga ekonomiska kriser, social oro och missnöje med demokratins svagheter.
7. Hur påverkades Sverige av mellankrigstiden?	Sverige stärkte sin demokrati men påverkades av sociala och ekonomiska förändringar.
8. Vad är propaganda?	Informationsspridning som syftar till att påverka människors åsikter.
9. Hur kan man känna igen en diktatur?	Brist på politiska friheter, censur, och begränsad opposition.
10. Varför är det viktigt att studera denna period?	För att förstå vad som kan hota demokratin och lära oss av historien.

Citat

"Demokrati är inte en färdig produkt som man tar fram ur en låda, utan en ständig och utmanande process." – Per Albin Hansson (1930). Denna kommentar speglar hur demokratin under mellankrigstiden var utsatt för prövningar och att demokrati kräver engagemang och försvar – relevant för lektionens teman om demokrati och diktatur.

"Nazismen är inte bara en politisk rörelse utan ett synsätt som förgör frihet och mänskliga rättigheter." - Hannah Arendt (1945). Citatet lyfter fram farorna med totalitarism och visar varför det är viktigt att begripa ideologins konsekvenser, en central del av lektionen om mellankrigstidens hot.

Tags: [Lektion](#)